

літературних джерел; презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців; формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника; взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності; демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Таким чином, формування академічної культури здобувачів вищої освіти є одним із завдань вищої школи у підготовці майбутньої інтелектуально та етично вихованої особистості фахівця.

Література:

1. Пак І. В. Академічна культура українського студентства: фактори формування та особливості прояву: дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Харків, 2019. 251 с.

2. Фенцик О. М. Формування академічної культури студентів у процесі здійснення дослідницької діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*. Вип.28. 2020. С.241-244).

3. Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти у Європі від 10 серпня 2005 р. ЮНЕСКО-СЕПЕС. URL: <https://infopedia.su/18x1e73.html> (дата звернення: 27.11.2022).

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 29.11.2022).

5. Етичний кодекс Маріупольського державного університету. URL: <http://mdu.in.ua/> (дата звернення: 29.11.2022).

УДК 37.015.31

Нетреба М.М.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти

Хаджинова І. В.

старший викладач кафедри педагогіки та освіти

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

На сьогодні в Україні найбільш поширеною формою навчання дітей з особливими освітніми потребами є спеціальні заклади освіти та школи-інтернати. Успішне впровадження інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі і дітей з інвалідністю, потребує вирішення завдань на державному рівні, а саме: формування нової філософії державної політики щодо даної категорії дітей, удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази у відповідності до міжнародної законодавчої бази та Конвенції ООН про права інвалідів, реалізації та поширення моделі інклюзивного навчання такої категорії дітей у закладах загальної середньої освіти.

Важливим фактором успішної соціалізації учнів з ООП є розвиток їх емоційного інтелекту. Дослідження доводять, що емоційний інтелект (EQ)

розглядається як більш важливий аспект, що визначає успіх у житті людини, ніж загальний інтелект (IQ). Таке твердження сформульовано з кількох причин. По-перше, емоційний інтелект є одним із ключових показників прогнозування успіху в житті. Дані наукових досліджень показують, що люди з високим емоційним інтелектом більш успішні в різних аспектах життя (стосунки, робота, школа тощо) [5]. Друга причина – це прояв емоційного інтелекту в повсякденному житті та його застосування в різних сферах: освітній, організаційній тощо. Прояв емоційного інтелекту відбувається в багатьох різних контекстах і в усі вікові періоди. Дослідження L. Kumar підтверджують що учні, які мають особливі освітні потреби, схильні до емоційної нестабільності. Такі учні стикаються з емоційними проблемами під час навчання в інклюзивних умовах: вони часто порівнюють себе з іншими учнями та негативно оцінюють себе, їм важко зосередитися, вони не можуть висловити почуття та заспокоїтися. Однак такі умови є сприятливими для розвитку емоційного інтелекту через постійні соціальні взаємодії, різні види діяльності та виклики. Учні з особливими освітніми потребами та високим емоційним інтелектом вирізняються кращою академічною успішністю та мотивацією до навчання, кращими здібностями до планування та вирішення проблем, сильним почуттям дружби, належною поведінкою та позитивним ставленням до школи та навчання [7]. Такі ж погляди на необхідність розвитку емоційного інтелекту учнів з ООП поділяє M. Biswal, який стверджує, що інклюзивна освіта для учнів з особливими освітніми потребами є чудовою умовою для розвитку їхнього емоційного інтелекту та реалізації їхніх емоційних здібностей [6].

Розвиток емоційного інтелекту у дітей з ООП в інклюзивних школах може відбуватися наступним чином: через спеціалізовані програми та заходи, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, та через переживання різноманітних емоцій під час уроків та спілкування з учителями та іншими учнями. Впровадженням спеціалізованих програм для інклюзивних класів повинно відбуватися на загальнодержавному рівні і бути доступних для всіх учнів з ООП. Це передбачає необхідність спеціальної професійної підготовки учителів початкових класів до розвитку емоційного інтелекту, вивчення досліджень і технологій з цього питання. Емоційний інтелект можна розвивати в інклюзивних школах, навіть якщо подібні цільові програми не застосовуються через постійні переживання різних емоцій у школах, а також через соціальні взаємодії з учителями та іншими учнями під час освітнього та самоосвітнього процесу. Такі зв'язки виникають постійно: під час індивідуальної та групової роботи, на перервах, під час подорожей тощо. Тому правильна комунікація між учнем і вчителем має велике значення для прояву та управління емоціями учнів. Уміння вчителя керувати емоціями учнів дає змогу створити на уроці умови, сприятливі не лише для викладання, а й для навчання, дає змогу орієнтуватися на цільових учнів (у тому числі учнів з особливими освітніми потребами), їх успішність, належне спілкування з однокласників та їхні емоційні сили.

Розвиток емоційного інтелекту допомагає дітям з ООП розуміти власні емоції, брати на себе відповідальність за вдосконалення свого життя, поважати емоції інших і сприймати як приємні, так і неприємні емоції як важливий зворотний зв'язок, усвідомлювати реальність і дивитися на життя з позитивним настроєм, свідомо сприймати себе, думати й говорити позитивно про себе, інших і світ, таким чином створюючи досвід більшого оптимізму, радості та щастя,

покращувати стосунки через співчуття та розуміння емоцій інших.

Для розвитку емоційного інтелекту дітей з ООП вчителі можуть використовувати сім стратегій (ELEVATE), запропоновані науковцем Majziyah Panju, що сприяють розвитку ЕІ. Е – Environment for Learning (Середовище для навчання); L – Language of Emotions (Мова емоцій); E – Establishing relationships (Встановлення відносин); V – Validating feelings (Перевірка почуттів); A – Active Engagement; T – Thinking Skills (Навички мислення); E – Empower through feedback (Розширення можливостей через зворотний зв'язок) [8].

Отже, розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів з ООП є динамічним процесом, який вимагає від вчителя спеціальних знань. Розвинутий емоційний інтелект дає змогу учням адаптуватися у суспільстві, задовольняти власні потреби, водночас задовольняючи потреби інших.

Література:

1. Задорожна-Княгницька Л. В., Цибулько О. С., Нетреба М. М. Інклюзивна освіта як практичний концепт соціальної справедливості. *Педагогічні науки. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*. Полтава. 2021. 77. С. 48-52.
2. Основи інклюзивної освіти: навч. метод. посіб. / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ: А.С.К, 2012. 308 с.
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / кол. авт.: А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда та ін.; за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ, 2007. 128 с.
4. Хаджинова І. Виховання емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку: аналіз зарубіжного досвіду. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті: міжнародний періодичний збірник наукових праць* / за заг. ред. проф. В. П. Бабича, проф. Л. А. Штефан. 2021. Випуск 3. С. 60-63
5. Bhootrani, M. L. & Junejo J. Emotional Intelligence is a Key to Success. *J Liaquat Uni Med Health Sci*. 2016.15(03) URL: https://www.researchgate.net/publication/311536424_Emotional_intelligence_is_a_key_to_success (дата звернення: 30.11.2022).
6. Biswal, M. (2015). Inclusive Education and EQ. *Scholarly Research Journal For Interdisciplinary studies* 3(19), 499-507.
7. Kumar, L. (2013). Disability and Inclusive Education. *People's Dialogue on Education*, 5(1). URL: https://www.academia.edu/35400305/Disability_and_Inclusive_Education (дата звернення: 30.11.2022)
8. Majziyah Panju. *Seven Successful Strategies to Promote Emotional Intelligence in the classroom*. Viva Continuum Edition, New York, 200.
9. Zadorozhna-Knyagnitska L., Hadzhinova I. Development of primary students' emotional intelligence: analysis of foreign experience. *Порівняльна професійна педагогіка*. Issue 11(2). 2021. P. 48-54